

POSTANOWIENIE

29 sierpnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

Prezes SN Joanna Misztal-Konecka

na posiedzeniu niejawnym 29 sierpnia 2023 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa M.W.
przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.
o zapłatę i ustalenie,
na skutek skargi kasacyjnej M.W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu
z 14 stycznia 2022 r., I ACa 309/21,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

1. Wyrokiem z 14 stycznia 2022 r. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu oddalił apelację powódki M.W. od wyroku częściowego Sądu Okręgowego we Wrocławiu z 27 listopada 2020 r. w sprawie przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W. o zapłatę i ustalenie.

2. Od wyroku Sądu Apelacyjnego skargę kasacyjną wywiodła powódka, wskazując na naruszenie art. 378 § 1 w zw. z art. 382 w zw. z art. 327¹ § 1 i 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.; art. 317 § 1 w zw. z art. 385 k.p.c.; art. 58 § 1 i 2 w zw. z art. 385¹ w zw. z art. 353¹ k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady nr 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawach nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (dalej: „dyrektywa 93/13”) w zw. z art. 189 k.p.c.; art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (dalej: „Prawo bankowe”) w zw. z art. 353¹ w zw. z art. 385¹ k.c.; art. 385¹ k.c. w zw. z art.

6 ust. 1 i 2 dyrektywy 93/13 w zw. z art. 69 ust. 1 w zw. z art. 69 ust. 2 pkt 4 Prawa bankowego.

3. Pozwany bank w odpowiedzi na skargę kasacyjną domagał się wydania postanowienia o odmowie przyjęcia jej do rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

4. Skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej. Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie służy zaś merytorycznej ocenie skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek (art. 398⁴ § 2 k.p.c.), gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o których mowa w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Dla spełnienia wymagania z art. 398⁴ § 2 k.p.c. konieczne jest zawarcie w skardze kasacyjnej odrębnego wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, zawierającego profesjonalny wywód prawny nawiązujący do wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. przesłanek przedsądu ze wskazaniem, które z nich występują w sprawie i z uzasadnieniem stanowiska skarżącego (postanowienie SN z 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06). Ze względu na odmienny cel instytucji przedsądu i jej odrębne oraz kwalifikowane przesłanki, wskazanie i uzasadnienie okoliczności decydujących o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie może polegać na odwołaniu się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. W prawidłowo sporządzonej skardze kasacyjnej oba powyższe elementy muszą pojawić się oddzielnie i autonomicznie. Sąd Najwyższy nie jest bowiem trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę kasacyjną, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia, wnoszonym i rozpoznawanym nie tylko w interesie skarżącego, ale przede wszystkim w interesie publicznym.

5. Skarżąca wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, powołując się wyłącznie na występowanie w sprawie przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Podawała, że w sprawie doszło do oczywistego naruszenia art. 317 § 1 k.p.c., które doprowadziło do wydania wyroku częściowego - oddalającego żądanie ustalenia nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu hipotecznego nominowanego do CHF, podczas gdy w ocenie skarżącej nie było możliwe wydanie wyroku częściowego. Nadto, nie została zbadana kwestia wypełnienia obowiązków informacyjnych banku względem konsumenta, a dodatkowo konsument nie został pouczony o konsekwencjach uznania za nieważną klauzuli niedozwolonej.

6. Odnosząc się do powołanej przez skarżącą oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, wskazać trzeba, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że uzasadnienie oczywistej zasadności skargi kasacyjnej jako przesłanki jej przyjęcia do rozpoznania wymaga powołania się na kwalifikowaną postać naruszenia zaskarżonym orzeczeniem przepisów prawa materialnego lub procesowego oraz przeprowadzenia wywodu zmierzającego do jego wykazania.

Oczywistość naruszenia ma miejsce wówczas, gdy jest ono widoczne *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia. O przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje przy tym samo oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego przez sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie, lecz sytuacja, w której spowodowało ono wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (zob. orzecznictwo przytoczone w motywach postanowienia SN z 6 listopada 2012 r., III SK 16/12).

7. Skarżąca nie wykazała skutecznie zaistnienia w sprawie tak rozumianej oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Argumentacja skargi kasacyjnej skupia się na próbie wykazania, że wydanie w sprawie niniejszej wyroku częściowego nie było możliwe.

Argumenty zawarte w skardze nie prowadzą jednak do wykazania kwalifikowanego naruszenia art. 317 § 1 k.p.c.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniano już, że zgodnie z art. 193 § 1 k.p.c. zmiana powództwa jest dopuszczalna, jeżeli nie wpływa na właściwość sądu. Przepis ten w bardzo szerokim zakresie zezwala na zmianę powództwa, uniezależniając ją od zgody pozwanego lub od tego, czy w ocenie sądu zmiana nie utrudni pozwanemu obrony, jak też czy nie naruszy sprawności postępowania.

Powódka w piśmie procesowym z 9 września 2020 r. zmieniła powództwo, żądając, by dotychczasowe żądanie zasądzenia kwoty 100 534,73 zł wraz z odsetkami taktować jako ewentualne i jednocześnie zgłosiła dwa nowe żądania główne (zasądzenia kwoty 199 817,97 zł wraz z odsetkami oraz ustalenia nieistnienia stosunku prawnego wynikającego ze spornej umowy kredytowej). Twierdzenia skargi nie mogą więc prowadzić do skutecznego wykazania oczywistego naruszenia art. 317 § 1 k.p.c., skoro Sąd orzekający wydał wyrok częściowy co do jednego z żądań głównych. Co oczywiste, o roszczeniu ewentualnym sąd ma obowiązek orzekać dopiero wtedy, gdy żądanie (lub żądania)

główne oddali. W realiach niniejszej sprawy zostało oddalone jedno z żądań głównych, a drugie z nich będzie przedmiotem dalszego procedowania; dopiero negatywna decyzja co do wszystkich żądań głównych zaktualizuje potrzebę i obowiązek orzekania o żądaniu ewentualnym. Podkreślenia wymaga, że w wyłącznej dyspozycji powoda pozostaje, czy zgłasza on żądania ewentualne, czy też występuje tylko z żądaniem głównym; podobnie to tylko od powoda zależy, które żądania umieści na pierwszym miejscu, a którym przyda niższy priorytet. W przypadku zgłoszenia kilku żądań, w tym żądań ewentualnych, powód ponosi konsekwencje obranej taktyki procesowej.

Zgodnie z art. 317 § 1 k.p.c. sąd może wydać wyrok częściowy, jeżeli nadaje się do rozstrzygnięcia tylko część żądania lub niektóre z żądań pozwu; to samo dotyczy powództwa wzajemnego. Wydanie wyroku częściowego stanowi uprawnienie sądu. Podważenie prawidłowości skorzystania z tego uprawnienia wymagałoby wykazania, że żądanie, które stało się przedmiotem wyroku częściowego, nie nadawało się do rozstrzygnięcia. Tego jednak powódka nie wykazała, zaś twierdzenia o przedwczesności orzeczenia pozostają gołosłowne. Zgodnie z art. 224 § 1 k.p.c. przewodniczący zamyka rozprawę po przeprowadzeniu dowodów i udzieleniu głosu stronom; taki sposób procedowania w niniejszej sprawie został zastosowany, a powódka nie twierdzi, by dowody istotne dla rozstrzygnięcia o żądaniu ustalenia nie zostały przeprowadzone.

O oczywistej zasadności skargi nie świadczą również rozważania skarżącej dotyczące kwestii zbadania wypełnienia obowiązków informacyjnych banku względem konsumenta oraz pouczenia konsumenta o konsekwencjach uznania za nieważną klauzuli niedozwolonej. Skarżąca – w ramach wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uzasadnieniem – nie wskazała jakie konkretnie przepisy prawa zostały jej zdaniem w tym zakresie naruszone i nie przedstawiła argumentacji mającej na celu wykazanie, że naruszenia takie miałyby charakter kwalifikowany, widoczny bez potrzeby dokonania głębszej analizy. Uszło uwagi skarżącej, że przytoczenie podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienie (art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c.) oraz wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.), stanowią dwa odmienne, z uwagi na funkcje, jakie pełnią, niezależne od siebie wymagania skargi kasacyjnej. Formułując wniosek o przyjęcie

skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie, skarżąca powinna przedstawić wyodrębniony, samodzielny wywód prawny odnoszący się do wskazanych przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Samo odwołanie się do uzasadnienia podstaw kasacyjnych jest niewystarczające, podobnie nie jest możliwe samodzielne poszukiwanie przez Sąd Najwyższy w treści skargi kasacyjnej określenia naruszonych przepisów. Skarżąca ograniczyła się do przedstawienia ogólnych wątpliwości w kwestii oceny zagadnień dotyczących skutków braku prawidłowego pouczenia konsumenta o konsekwencjach uznania za nieważną klauzuli niedozwolonej. Nie przedstawiła jednak wywodu świadczącego, że w związku z powyższymi wątpliwościami w sprawie doszło do oczywistego naruszenia prawa w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

8. Jedyne marginalnie należy zatem zwrócić uwagę na istotne wadliwości przedstawionego przez skarżącą rozumowania w odniesieniu do obowiązku informacyjnego. Zgodnie z art. 385¹ § 1 i 2 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Jeżeli wskazane postanowienie umowy nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie.

Sąd Najwyższy wskazuje, że na podstawie art. 385¹ § 2 k.c. oraz art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 co do zasady, po usunięciu klauzul uznanych za abuzywne, umowa powinna wiązać w pozostałym zakresie. Niezależnie od różnicy redakcyjnej między wskazanymi przepisami, z obu z nich wynika, że skutek w postaci obowiązywania umowy pozbawionej elementów abuzywnych powinien być regułą, a jej upadek wyjątkiem. Nakazuje to przyjęcie swoistego „domniemania” na rzecz dalszego wiązania umowy (zob. uchwały SN: z 29 czerwca 2007 r., III CZP 62/07, OSNC 2008, Nr 7-8, poz. 87; z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, Nr 9, poz. 56; wyroki SN: z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17). W konsekwencji, jeżeli nie zostaną wskazane przekonujące argumenty na rzecz tezy, że po wyeliminowaniu klauzuli indeksacyjnej umowa kredytowa nie może wiązać stron, oznacza to konieczność przyjęcia, że umowa pozostaje

w mocy. Przykładowo umowa nie może obowiązywać „w pozostałym zakresie”, jeżeli pozostała treść jest tak zdeformowana, że nie wystarcza do określenia, na czym polegają prawa i obowiązki stron, co oznacza, że umowa nie określa minimalnego zakresu konsensu. Konieczność określenia takiego minimalnego zakresu jest właściwa dla każdej czynności prawnej, a w razie jego braku umowę należałoby uznać za niezawartą (nieistniejącą); w odniesieniu do umowy kredytowej – tytułem przykładu – za nieistniejącą należałoby uznać umowę kredytową, która nie wskazuje kwoty kredytu. Podobnie, umowa nie mogłaby obowiązywać „w pozostałym zakresie”, gdyby eliminacja klauzuli indeksacyjnej prowadziła do powstania umowy kredytowej ukształtowanej sprzecznie z naturą tego rodzaju stosunku umownego (art. 353¹ k.c.).

Sądy *meriti* uznały, że w przypadku umowy kredytowej będącej przedmiotem niniejszego postępowania, usunięcie niedozwolonej klauzuli indeksacyjnej nie uniemożliwia wykonania umowy nadal jako umowy kredytowej, tak „okrojona” umowa zawiera minimalny zakres konsensu umownego i z technicznego punktu widzenia może być nadal wykonywana. Taki kierunek wykładni jest akceptowany w orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. wyroki SN: z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 40/21; z 23 marca 2022 r., II CSKP 532/22; z 26 maja 2022 r., II CSKP 650/22; z 26 maja 2022 r., II CSKP 1024/22; i z 1 czerwca 2022 r., II CSKP 364/22), stąd też nie można uznać, że skarga kasacyjna oparta na odmiennym stanowisku jest oczywiście uzasadniona.

Równocześnie chybione są odwołania do rzekomego naruszenia wywodzonego z orzecznictwa europejskiego obowiązku informacyjnego wobec konsumenta co do konsekwencji stwierdzenia abuzywnego charakteru niektórych postanowień umownych. Wszak istotą tego obowiązku informacyjnego jest przekazanie konsumentowi informacji o możliwych konsekwencjach stwierdzenia abuzywnego charakteru postanowienia umownego, by mógł on ewentualnie następnie udzielić świadomej, wyraźnej i wolnej zgody na postanowienie umowy o charakterze abuzywnym i w ten sposób jednostronnie przywrócić mu skuteczność (w wypadku, gdy konsument, po rozeznaniu wynikających z tego konsekwencji, woli nie powoływać się na system ochrony zagwarantowany mu w dyrektywie nr

93/13, nie ma podstaw do stosowania tego systemu). Obowiązek informacyjny nie jest – wbrew stanowisku skarżącej – zorientowany na umożliwienie konsumentowi doprowadzenia złożonym przez siebie oświadczeniem do nieważności umowy kredytu jako rozwiązania dla niego korzystniejszego niż dalsze trwanie umowy.

9. Z przytoczonych względów, na podstawie art. 398⁹ § 1 *a contrario* k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

(R.N.)

[f.n]